SUOMEN PUNAISEN RISTIN LAUSUNTO

14.10.2026

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi siviilipalveluslain muuttamisesta (HE 196/2026 vp)

Suomen Punainen Risti kiittää eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaa mahdollisuudesta antaa lausunto hallituksen esityksestä siviilipalveluslain muuttamisesta (HE 196/2026 vp).

Suomen Punainen Risti pitää esityksen keskeisiä tavoitteita hyvinä ja kannatettavina. Tässä lausunnossa nostamme esiin erityisesti siviilipalveluksen yhteyden kokonaisturvallisuuteen, siviilipalvelusvelvollisten koulutuksen ja osaamisen jatkuvuuden, järjestöjen aseman osana varautumis- ja hälytysjärjestelmiä sekä Suomen Punaisen Ristin erityisaseman poikkeusoloissa.

Keskeiset huomiomme ovat:

- **Suomen Punainen Risti kannattaa siviilipalveluksen nykyistä vahvempaa kytkemistä yhteiskunnan kokonaisturvallisuuteen sekä siviilipalvelusvelvollisten osaamisen hyödyntämistä häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.**
- **Valiokunnan tulee mietinnössään korostaa, että koulutuksessa vahvistetaan siviilipalvelusvelvollisten valmiuksia osallistua myös humanitaariseen auttamistyöhön, kuten ensihuoltoon, ensiapuun, evakuointeihin tai tilapäismajoituksen järjestämiseen.**
- **Valiokunnan tulee myös korostaa, että siviilipalvelusvelvollisten osaamisen ylläpitämisessä ja reservin käytössä hyödynnetään olemassa olevia varautumis-, koulutus- ja hälytysrakenteita yhteistyössä niitä ylläpitävien viranomaisten ja järjestöjen kanssa. Näin velvolliset voidaan kytkeä valmiuden ja varautumisen vapaaehtoistoimintaan, välttää päällekkäiset rakenteet ja varmistaa resurssien tarkoituksenmukainen käyttö.**
- **Palveluspaikalle aiheutuvien kustannusten vaikea ennakoitavuus voi käytännössä muodostua esteeksi siviilipalvelusvelvollisten hyödyntämiselle järjestöjen tehtävissä.**

Suomen Punainen Risti on viranomaisia tukeva julkisoikeudellinen yhdistys, jonka oikeudellisesta erityisasemasta on Suomessa säädetty lailla (238/2000) sekä sen nojalla annetulla tasavallan presidentin asetuksella (827/2017). Suomen Punaisen Ristin lakisääteisiin tehtäviin kuuluu viranomaisten tukeminen rauhan aikana sekä sodan ja aseellisten selkkausten oloissa. Siviilipalveluksen näkökulmasta keskeisiä ovat erityisesti valmiutta ja varautumista, ensiapu- ja auttamistoimintaa sekä häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa viranomaisia tukevat ensihuolto- ja väestönsuojelutehtävät.

Kansainvälisesti Punaisen Ristin erityisasema perustuu sodan uhrien suojelemiseksi solmittuihin neljään Geneven yleissopimukseen vuodelta 1949 ja niitä täydentäviin lisäpöytäkirjoihin. Geneven yleissopimuksissa on tunnustettu Punaisen Ristin erityisasema aseellisten selkkausten aikana.

Siviilipalveluksen kytkeminen olemassa oleviin rakenteisiin

Esityksessä siviilipalvelusvelvollisten käytettävyyttä viranomaisten tukena laajennettaisiin ja mahdollistettaisiin siviilipalveluksen reservin käyttö myös muissa kuin sotilaallisissa poikkeusoloissa. Tavoite kytkeä siviilipalvelus nykyistä vahvemmin yhteiskunnan kokonaisturvallisuuteen sekä vahvistaa siviilipalvelusvelvollisten osaamisen hyödyntämistä häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa on kannatettava.

Uudistuksen toimeenpanossa tulee tunnistaa järjestöjen merkittävä rooli yhteiskunnan varautumisessa ja kokonaisturvallisuudessa sekä Punaisen Ristin erityinen asema humanitaarisessa avustustoiminnassa myös poikkeusoloissa. Esimerkiksi Suomen Punaisella Ristillä on koko maan kattava piiri- ja osastoverkosto, koulutettuja vapaaehtoisia, ensiapu- ja ensihuoltoryhmiä, valmius- ja hälytysryhmiä sekä valmiuden ja varautumisen koulutus- ja harjoitustoimintaa. Lisäksi järjestö toimii osana viranomaisia tukevaa Vapaaehtoista pelastuspalvelua, jonka kautta koulutettuja vapaaehtoisia voidaan hälyttää nopeasti esimerkiksi etsintä-, ensihuolto-, evakuointi- ja muihin auttamistehtäviin.

Valiokunnan tulee mietinnössään korostaa, että uudistuksen toimeenpanossa olemassa olevat valmius- ja hälytysrakenteet tunnistetaan ja otetaan järjestelmällisesti huomioon. Siviilipalvelusvelvollisille voidaan tarjota valmis toimintaympäristö, jossa palveluksen aikana hankittua osaamista voidaan ylläpitää ja kehittää säännöllisen koulutuksen, harjoittelun, vapaaehtoistoiminnan ja todellisten auttamistilanteiden kautta. Samalla velvolliset voidaan perehdyttää etukäteen tehtäviin, toimintatapoihin ja johtamisjärjestelyihin, joita häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa tarvitaan.

Siviilipalveluskoulutus

Suomen Punaisella Ristillä on lakisääteinen ja kansainväliseen oikeuteen perustuva tehtävä tukea viranomaisia sekä auttaa ja suojella kriiseistä ja aseellisista selkkauksista kärsiviä ihmisiä. Järjestöllä on valmiit rakenteet ja osaamista muun muassa ensihuollossa, ensiavussa, evakuointien tukemisessa, tilapäismajoituksen järjestämisessä sekä muissa väestön suojaamista tukevissa tehtävissä. Nämä ovat luonteeltaan humanitaarisia ja ei-sotilaallisia tehtäviä, joissa siviilipalvelusvelvolliset voivat tukea käytännön auttamistyötä, esimeriksi avustuspisteiden ja tilapäismajoituksen järjestämistä, evakuoitujen vastaanottoa, ensihuoltoa, logistiikkaa, viestintää ja muita väestön perustarpeiden turvaamiseen liittyviä tehtäviä.

Tästä syystä jo **siviilipalveluskoulutuksessa tulee käsitellä väestönsuojelua, humanitaarista auttamista ja toimintaa aseellisten selkkausten oloissa sekä antaa valmiuksia näiden tehtävien käytännön järjestämiseen ja koordinointiin. Koulutuksessa tulee samalla tehdä tunnetuksi kansainvälisen humanitaarisen oikeuden keskeiset periaatteet ja ero humanitaaristen tehtävien ja sotilaallisen toiminnan välillä.** Näin velvollisilla on valmius toimia turvallisesti ja tarkoituksenmukaisesti häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa sekä ylläpitää ja halutessaan hyödyntää osaamistaan palveluksen jälkeen esimerkiksi valmiuden ja varautumisen vapaaehtoistoiminnassa.

Siviilipalveluksen reservin jatkokehittämisessä tulee selvittää, miten velvolliset voidaan kytkeä olemassa oleviin varautumis-, koulutus- ja hälytysjärjestelmiin. Ratkaisut tulee rakentaa yhteistyössä viranomaisten sekä järjestelmiä ylläpitävien järjestöjen kanssa. Näin voidaan välttää päällekkäisten rakenteiden muodostuminen ja varmistaa, että siviilipalvelusvelvollisten osaaminen voidaan ohjata nopeasti ja tarkoituksenmukaisesti sinne, missä tuen tarve on suurin. Tämä edellyttää selkeitä vastuita, yhteensopivia toimintatapoja sekä koulutuksen ja harjoittelun jatkuvuutta myös palveluksen jälkeen.

Suomen Punainen Risti voi toimia siviilipalveluspaikkana myös poikkeusoloissa. Sotilaallisissa poikkeusoloissa Suomen Punaisella Ristillä voi olla merkittävä rooli viranomaisten tukena muun muassa pelastustoimessa, evakuoinneissa, tilapäismajoituksen järjestämisessä, ensiavussa ja muissa väestön suojaamista tukevissa tehtävissä.

Palveluspakoille aiheutuvat kustannukset

Hallituksen esitykseen sisältyvä maltillinen tarkennus majoituskorvaukseen on kannatettava. Se ei kuitenkaan yksin riitä turvaamaan eri toimijoiden tosiasiallisia mahdollisuuksia toimia siviilipalveluspaikkoina. Palvelusvelvollisten vastaanottamisesta aiheutuu palveluspaikalle myös osin

ennakoimattomia kustannuksia, kuten hammashoito ja muita terveydenhuoltokuluja. Niiden määrää on vaikea arvioida etukäteen, mikä lisää palveluspaikkana toimivan tahon taloudellista riskiä. Tämä voi käytännössä vähentää erityisesti järjestöjen halukkuutta ottaa vastaan siviilipalvelusvelvollisia ja siten rajoittaa heidän osaamisensa hyödyntämistä järjestöjen tehtävissä. Huomioiden erityisesti terveydenhuoltokulujen vaikea ennakoitavuus, voi palveluspaikalle olla edullisempaa palkata harjoittelutuen saava korkeakouluharjoittelija kuin siviilipalvelusvelvollinen. Uudistuksen toimeenpanossa tulee siksi arvioida palveluspaikoille aiheutuvat kustannukset kokonaisuutena, vähentää ennakoimattomiin kustannuksiin liittyvää riskiä ja turvata tehtävien hoitamiseen tarvittavat resurssit.

Eero Rämö
pääsihteeri
Suomen Punainen Risti